

JEDEN SVĚT MNOHA KULTUR

Série článků manželů Robineau, publikovaná v časopise MONATO v roce 2000-01

Manželé Robineau mají ve Francii zemědělskou farmu. V osmdesátých letech se rozhodli cestovat kolem světa. Cestu plánovali na čtyři roky, ale protáhla se na osm let. Na cestu vyjeli v roce 1985. Cestou v Bulharsku se setkali s esperantem, které jim pak na cestách dobře sloužilo. O své cestě vypráví v knize psané v esperantu: „Ili vivis sur la tero“ vydanou v roce 1998. V průběhu kongresu Esperantské evropské unie (EEU) v Ostende jsem měla možnost vidět jejich úchvatnou přednášku o cestě a mluvit s nimi. Zakoupila jsem si jejich knihu a nakladatelství Volvox Globator ji v mém překladu vydalo v roce 2003. Manželé během cesty pracovali v zemědělství, aby si vydělali na další cestování a tak poznávali na vlastní kůži lidi a jejich život v Evropě, Asii, Austrálii a Jižní a Střední Americe. Když pak adoptovali bolívijského chlapečka Vincenta, vrátili se. Při našem dalším setkání již měli adoptovanou holčičku...

Následující články v knize obsaženy nejsou.

Zelené Japonsko

V průmyslovém Japonsku se nám naskytlo neočekávané setkání: starý venkovan, vědec ve výslužbě, který odmítá hnojení, odstraňování plevelů i orbu, ale pěstuje vše a svými výpěstky a písemnými pracemi je znám v celé zemi a v celé Asii.

V obnošených modrákách a s typickým slaměným kloboukem obhlíží „své kopce“. Ničím nepřipomínají pole. Není to ani zahrada. Roste zde vše pomíchaně – stromy, zelenina, pár květin, tuhle záhon brambor, tam zelí a všude hodně plevelů.

Že bychom byli v rajske zahradě? Masanobu Fukuoka je neobyčejný rolník. Víc než čtyřicet let byl odborníkem na patologii rostlin a celý život pracoval na zvláštní metodě – přírodní pěstování rostlin bez zásahu člověka.

Fukuoka vypráví: „Kdysi na tomto kopci žilo několik rodin. Pěstovaly se zde pomeranče a batáty. Ale země postupně přestala rodit, byla vyčerpaná a nevyužitelná. Před padesáti lety, když jsem sem přišel, nerostlo zde nic. Půda byla udusaná, chudá. Tenkrát se od zeleného stolu se rozhodovalo, kde se bude zasívat pšenice, kde se bude pěstovat ovoce a kde na velkých plochách zelenina. Já jsem zde všechno smíchal a příroda si to sama uspořádala. Půda se ozdravila a na kopec se vrátila zeleň.“

Půl století Fukuoka vytrval. Opravoval své chyby. Nestaral se o sousedy a posměšky svých vědeckých kolegů.

„Rozvíjí-li se nová vědecká metoda, je potřeba domyslet jak určitou věc udělat. Já jsem postupoval opačně: co se stane, pokud nebudu do věci zasahovat. A došel jsem k závěru: žádná orba, žádné hnojení, pletí ani pesticidy!“

My jsme skeptičtí a opatrní v hodnocení: stromy obsypané ovocem, švestky, broskve, třešně, pomeranče, velké řepy a hlávky zelí a pro milovníky statistik vysoké výnosy rýže a ječmene 40-50 centů z hektaru. Výnosnost prý stále ještě roste. Kde je ten kouzelný klíč? Rolník – filozof prohlašuje: „Opravdová odpověď není v technice, ale ve způsobu jak žít a jak uvažovat.“

O plevelu profesor Fukuoka s úsměvem vysvětluje: „Jen příroda ví, kde co musí růst a kdy. Věda přírodu rozřezává. Vědec studuje metabolismus rostlin a jejich schopnost absorbovat jednotlivé prvky z půdy, ale neklade si otázku, zda je jeho teorie aplikovatelná na poli. Vědec vidí jen drobnou část z nesčetné řady faktorů, které ovlivňují život rostliny.“ A opakuje: „Jestliže by rolník sloužil přírodě, místo aby se ji snažil ovládnout, vše by šlo hladce. Například: proč orat? Půda sama se zkulturuje pronikáním kořenů rostlin a činností mikroorganismů. Nechejte půdní červy pracovat pro člověka!“

Se setím a zapracováním semen do země Fukuoka souhlasí, protože by je ptáci vyzobali. Samozřejmě žádné chemické hnojení, ale také žádný kompost. Na polích, kde v létě pěstoval rýži nebo ječmen, v zimě jen rozhází slámu a slepičí trus. Během šesti měsíců všechno odhnije. Také všude seje jetel, který značně urychluje zúrodnování.

Přes dlouholetý nezájem se dnes určitý počet vědců zajímá o „přírodní zemědělství“, zejména o pěstování rýže. V asijských zemích zvou pana Fukuoka na veřejná vystoupení a k přednáškám. Získal kromě jiného cenu Ramona Magsaysay – asijský ekvivalent Nobelovy ceny - za demonstraci přírodního zemědělství a za to, že dává drobným zemědělcům alternativu proti moderním komerčním metodám a jejich škodlivým důsledkům.

V chatě, kterou se smíchem nazývá „můj čajový salón“ stařec zapaluje oheň. Voda v konvici brzy začne bublat. Fukuoka sedí na rohoži se zkříženými nohama a promlouvá ke studentům agronomie, kteří sem za ním přišli: „Vy skutečně věříte, že s vaší podrobnou analytickou vědou uspějete lépe než příroda? Ne, ne, vy jen přírodu poškodíte... Myslíte si, že přírodě rozumíte? Ale člověk nemůže rozumět přírodě. To co vím je, že nevím nic...“

V Asii, v Africe, v Evropě, v USA viděl Fukuoka vyčerpanou půdu, a teď říká přesvědčivě: „Čas ještě není ztracen, ale jestli se zeleň ztratí úplně, ztratí se i štěstí!“

Kraví pensiony

V Indii skoro milion krav končí svůj život v „domovech pro přestárlé“. Viděli jsme jak na dvoře hubená krávka, která ztratila nohu, se namáhavě vleče, kulhá a poskakuje. Její družka, černá, revmatická, také není v dobrém stavu. Kousek dál je skupinka slepých krav. Pro boha! Kam jsme se to dostali?

Bhárát (původní sanskrtský název Indie) je země svaté krávy. A toto zde je „goshala“ – náboženská instituce, jejíž úkol je přijímat a pečovat o staré nebo nemocné krávy. Mnoho zemědělců nemá dosti prostředků, aby živili svá již neproduktivní zvířata, a protože nemají právo je porazit, ponechávají je potulovat se po krajině. A tyto „goshaly“ jsou tady proto, aby zde mohly krávy prožívat klidné chvíle, až do své smrti.

V indickém panteonu zvířat je vystavena krysa, slon, kobra a hlavní místo patří krávi – symbolu hojnosti a úrody. V každém městě a obzvláště v Benaresu, ve svatém městě na břehu Gangy – nejsvatější řeky, volně pobíhají krávy a brání plynulému dopravnímu provozu a na bazaru spásají pulty se zeleninou. Na břehu řeky stojí flegmaticky s věnci květin kolem krku. Věřící se jich drží za ocasy a recitují dlouhé modlitby.

Uctívání krav mělo pravděpodobně praktické důvody. Skutečně se zdá, že kráva byla zbožněna, aby byla zachována stáda. O další se postarali kněží. Tabuizace hovězího masa zajistila zemědělcům zachovat dojně krávy a tažná zvířata. Kráva = živitelka, z jejího mléka se vyrábí mnoho produktů: „ghee“, máslo a tvaroh, jogurt, který zmírňuje ostrost používaných koření, z nichž nejostřejší je kari. Exkrementy krav se pečlivě sbírají, rukama se hnětou do placek a se slámou se suší na slunci. Placky se pak používají jako topivo v kuchyni.

„Copak se jedná o dobrotu srdce, když se ponechávají na živu nemocná zvířata, která trpí?“ ptá se Evropan s karteziánskými názory. Odpověď zní: „Jestliže váš otec je nemocný, tělesně, nebo duševně postižený, také ho nezabijete, naopak, tím víc se budete o něho starat. Pokud se jedná o krávu, my v tom nevidíme rozdíl.“

Shri Dassni Sarda si vždy přál, aby se mohl věnovat službě kravám. Nyní to dělá. Je ředitelem „goshaly“ v Benaresu. Tato funkce je pro něho náboženskou povinností.

V Indii je kolem tří tisíc „goshal“. V každé je kolem třiceti zvířat. V Sanganeru u Džajpuru žijí staré krávy v pěkných stájích z červených cihel s výběhem do zastíněného dvora jako ve tříhvězdičkovém hotelu. Na stěnách jsou nápisy se jmény štědrých dárců. Tato „goshala“ má chov dojnic a pokrývá část nákladů prodejem mléka a býčků. Přesto se bez darů neobejde.

„Lidé si váží krav a milují je. „Goshale“ věnují hodně prostředků,“ vysvětluje nám Ram Avtar Angrawar, místní sekretář „goshaly“. „My plníme také funkci technických poradců pro chov a staráme se o výběr býků a provádíme křížení místní rasy s holštýnským a yorkshirským plemenem.“

Klientky „goshaly“ žijí v pohodě, bez povinností, ve srovnání s kravami ve vesnicích. Stáda v Indii jsou početná a pastvin je žalostně málo. Vyhublé krávy musí těžce pracovat v pluhu a v těžkých dřevěných postrojích. Zdravotní stav dobytka, přibližně v počtu 190 miliónů, je relativně velmi špatný. Zvířata jsou příliš slabá na těžkou práci a jejich dojivost 200 kg mléka ročně v porovnání s kravami francouzskými je zoufalá.

Ram Avtar Angrawar mluvil stále o náboženských povinnostech člověka ke kravám. U východu z „goshaly“ k nám přistoupil žebrák a prosil o pár drobných. Ram ho zlostně odehnal. V tom okamžiku jsme pochopili slova jednoho starce, kterého jsme kdysi potkali a on vyslovil svůj názor na nevraživost, pŕtky a války ve jménu náboženských dogmat: „Co naděláte v zemi, kde kráva má větší cenu než člověk?“

Farma na 600 000 hektarech

Department ve Francii měří kolem 600 000 ha. V Austrálii je tak velká jedna velkofarma. Ve Philip Creek Station hospodaří John. Má 6 000 kusů dobytka.

Je pět hodin ráno. Hospodyně Beverley má již hotovu sytou snídani: steaky, těstoviny a smažená vejce. S plnými žaludky nasedají muži do sedel a vyjíždí do noci, aby sehnali dohromady dobytek. Je to jejich rutinní práce.